

Szemben a szlovák és a nyugati fősoddorral

Bevezetés

Előrehozott választást tartanak Szlovákiában szeptember 30-án. A közvélemény-kutatásokat február óta magabiztosan vezető, a 2018-ban maffia-kormányzásba belebukott Robert Fico szeptember 12-én ismertette pártja külpolitikai prioritásait. Noha Fico jelentős külpolitikai változásokat helyezett kilátásba, nem biztos, hogy ezeket át tudja majd ültetni. Kérdéses, hogy képes lesz-e egyáltalán kormányt alakítani, és ha igen, a kormánykoalíció színezte hogyan befolyásolja a következő kormány külpolitikai irányát.

A lehetséges külpolitikai irányváltás evolúciója

A legnagyobb valószínűség szerint a Robert Fico vezette Smer-SD (Irány-Szociáldemokrácia) nyeri meg a szeptember 30-án esedékes előrehozott parlamenti választást Szlovákiában. Fico február óta magabiztosan vezeti a közvélemény-kutatásokat,¹ a legstabilabb választói bázissal rendelkezik.² A 2006–2010 közti szélsőségesen magyarellenes, sovinszta kormányzásáról is ismert Fico 2018-ban miniszterelnökként lemondásra kényszerült,³ miután az újságíró-gyilkosság következtében világossá vált, milyen mértékben szőtte át a szervezett bűnözés a kormányzatot.

Fico ezután relatív lejtmenetbe került, és szembehelyezkedett a szlovák és a nyugati fősoddorral.⁴ Pártjából 2020-ban kivált és új pártot alapított a miniszterelnöki székben őt váltó Peter Pellegrini, aki néhány hónap alatt át

 https://doi.org/10.36250/01235_38

¹ Politico 2023.

² NAGY 2023.

³ Infostart 2018.

⁴ KISS 2023.

is vette a vezetést a közvélemény-kutatásokban.⁵ Úgy tűnt, hogy a különböző botrányok pontot tesznek a politikus karrierjének végére.⁶

A maffiakormány megbüntetésének ígéretével hatalomra jutó jobbközép kormánykoalíció rendkívül kaotikus kormányzása,⁷ valamint az Ukrajna elleni orosz agresszió, illetve az erre válaszul adott szlovák politikai lépések új esélyt kínáltak Ficónak. Az alapvetően oroszbarát szlovák társadalom számára gyakorlatilag egyedülként kezdett el közvetíteni oroszbarát és Amerika-ellenes, Ukrajna katonai támogatását kritizáló álláspontot, aminek köszönhetően ez év elejétől nem csupán átvette a vezetést a közvélemény-kutatásokban, de sikerült vezető helyét kellően stabilizálni.⁸

A külpolitika nem meglepő módon a választási kampány központi témájává nőtte ki magát, Fico népszerűségének növekedését pedig éppen a fősodorral szemben, ámde az oroszbarát szlovák társadalom lelkületével irányba helyező kedő kommunikációjának köszönhetette.

Fico külpolitikai prioritásai

Fico a választási kampány finisében, szeptember 12-én ismertette pártja külpolitikai prioritásait.⁹ Fico saját bevallása szerint pártja számára a nemzetállami érdekek védelme az elsődleges.

A prioritások egyik sarokköve az uniós és transzatlanti kapcsolatok megtanítól eltérő megközelítése. Fico kifejtette: „az EU- és a NATO-tagság Szlovákia lételeme”, de „nem minden helyes és igazságos, ami Brüsszelből vagy Washingtonból érkezik”. Fico leszögezte: a nemzetállami érdekeket veszélyeztető ügyekben nem kíván uniós és NATO-partnerekkel egyeztetni, például a tagállamok vétőjogának megvonására tett kísérletek kapcsán. Nem ért egyet az EU szankciós politikájával, ha az veszélyezteteti Szlovákia gazdasági érdekeit és a lakosság életszínvonalát. Hozzátette: nem fognak támogatni olyan klíma- és környezetvédelmi javaslatokat, amelyek veszélyeztetnék Szlovákia vagy az EU versenyképességét. Ellenzi továbbá az illegális migránsok kötelező befogadására vonatkozó uniós javaslatokat, illetve az ezt elutasító tagállamok szankcionálásának tervét.

⁵ Kőrkep 2020.

⁶ POMICHAL 2022.

⁷ TÁRNOK 2022.

⁸ KOLLAI 2005; TASR 2022; MTI 2023.

⁹ UHLARIK 2023; TÁRNOK 2023.

A legmarkánsabb külpolitikai irányváltás az Oroszországgal fenntartott viszony és a háború kezeléséhez fűződő politika kapcsán mutatkozik, ami nem meglepő, hiszen ez volt Fico kampányának központi eleme az elmúlt hónapokban. Fico kifejtette, hogy az uniónak és Oroszországnak kölcsönösen szüksége van egymásra: „[E]gyszer véget ér az ukrajnai háború, és a mi kötelességünk lesz helyreállítani a kapcsolatokat az Oroszországi Föderációval. Nem választhatja el a világtól egy bádogkerítés.”

Fico ellenzi az ukrajnai háborús konfliktus elnyújtását, nem kívánja katonailag támogatni Ukrajnát, és azonnali béketárgyalásokat fog szorgalmazni. Ezt nyomatékosítva arra tett vállalást, hogy ha miniszterelnök lesz, az Európai Tanács összes ülésén elő fogja terjeszteni ezt a javaslatot.

Fico nem csupán az Oroszországgal fenntartott kapcsolatokat normalizálná, de a nyugati viszonyrendszert is átértékelné. Egyrészt leszögezte, hogy vétózná Ukrajna felvételét a NATO-ba. Másrészt aláhúzta: ha pártja tagja lesz az új szlovák kormánynak, nem fogja magára nézve érvényesnek tekinteni azokat a kötelezettségeket, amelyeket a fegyvervásárlási szerződések során vállalt a szakértői kormány, és át akarja értékelni az Egyesült Államokkal kötött védelmi együttműködési szerződést is.

Fico továbbá rögzítette, hogy pártja a kölcsönösen előnyös V4-es együttműködés megújítását fogja szorgalmazni, azonban annak kifejtésével adós maradt, hogy mely területeket érti a kölcsönösen előnyös együttműködés keretébe tartozónak.

A külpolitika irányát befolyásoló tényezők

A prioritások a kampányban egyértelmű irányt jelölnek ki, azonban kérdéses, hogy ebből mennyit tud majd megvalósítani a populista-szociáldemokrata pártelnök, még ha valóban meg is nyeri a szeptember 30-i választást.

A Politico Poll of Polls alapján a Smer–SD 21% körüli részesedéssel nyerne a választást, a második helyen a Progresszív Szlovákia áll 17%-kal, míg a harmadik helyen a Smerből kivált, Peter Pellegrini vezette Hlas–SD (Hang–Szociáldemokrácia) futna be 13% körüli eredménnyel.¹⁰ Ezt követően több párt tömörül a bejutási küszöb fölött és környékén, 6–7% körüli eredménnyel, így az SaS (Szabadság és Szolidaritás), a szélsőjobboldali Republika, a 2020-as választást megnyerő, a korábbi miniszterelnök vezette OĽaNO (Egyszerű

¹⁰ Politico 2023.

Emberek és Független Személyiségek) választási koalíciója (nekik a bejutáshoz 7% szükséges), a kereszténydemokrata KDH, a nacionalista SNS (Szlovák Nemzeti Párt) és Sme Rodina (Család Vagyunk). A szlovákiai magyar egységpártot, a Szövetséget szintén a bejutási küszöb környékére mérik a különböző közvélemény-kutató cégek.

Ezek alapján látható, hogy várhatóan legalább három, de akár ennél több pártból álló kormánykoalíció alakulhat Szlovákiában. Ficónak szövetségese lehet a pártjából kivált, szintén szociáldemokrata Hlas-SD, amely azonban kizárta a közös kormányzást a szélsőjobboldali Republikával, akikkel ugyanakkor Fico a legtöbb ponton megtalálja a közös hangot (ez így volt az elmúlt évek parlamenti együttműködése során is).¹¹ Ficónak tehát politikai programját tekintve természetes szövetségese lehet a Republika és a Szlovák Nemzeti Párt is, amivel egy szélsőségesen populistá kormány alakulhatna Szlovákiában, azonban egyáltalán nem biztos, hogy a 150 fős szlovák törvényhozásban ez a hármas képes lesz megfelelő számú, 76 mandátumot szerezni a kormányalakításhoz (ez attól is függ, hogy végül hány párt szorul be éppen az 5%-os bejutási küszöb alá, és mennyi lesz ekképpen a töredékszavazat, ami a mandátumhoz jutott pártok részesedését erősítheti). A Focus szeptemberi felmérése szerint például a Smer-SD, Hlas-SD és SNS koalíciónak meglenne az abszolút többsége a szlovák parlamentben (nem lenne életszerűtlen ez a felállás, hiszen 2016–2020 között az akkor még egységben lévő szociáldemokraták az SNS-szel és a Most-Híddal kormányoztak).¹²

A „mérleg nyelve” státuszra tehát több párt is igényt tarthat, ami Fico későbbi tárgyalási pozícióit erősítheti, azonban ez nem jelenti, hogy könnyű tárgyalásoknak néz elébe a mára csupán névleg szociáldemokrata Smer-SD elnöke, különösen, ha egy relatíve stabil kormányt szeretne felállítani. Az is felmerült lehetőségként, hogy nem Fico lesz a megválasztott miniszterelnök (ez lehet akár az ára a Peter Pellegrinivel való együttműködésnek), azonban az ekképpen felálló kormánykoalíciónak is – a tényleges politikai súly okán – Fico lenne a *de facto* politikai vezetője.¹³ Rendkívül sok tehát a bizonytalanság a következő kormánykoalíciót illetően, ami abból a tényből fakad, hogy a jelenlegi felmérések szerint sok párt mozog a bejutási küszöb környékén, másrészt, hogy Szlovákiában hagyományosan nagy az átjárhatóság a különböző politikai pártok között a választói oldalról, harmadrészt pedig, hogy kevesebb mint

¹¹ GÖRFÖL 2023.

¹² Ma7 2023.

¹³ TASR 2023.

két héttel a választások előtt is rendkívül magas (mintegy 25%) a bizonytalan választók aránya.¹⁴

Ezenfelül egyáltalán nem biztos, hogy Fico a kampányban megfogalmazott külpolitikai irányváltását a gyakorlatba is át akarja majd ültetni. Ahogy Csáky Pál korábbi szlovákiai miniszterelnök-helyettes 2023. májusban fogalmazott: „Robert Fico profi manipulátor. [...] körülbelül két hónappal ezelőtt egy dél-előtti sajtótájékoztatón kigyót-békát kiabált Ukrajnára, majd délután az uniós nagyköveteknek zárt ajtó mögött azt mondta, támogatja az állam EU-tagságát. Ha netán elfoglalhatja majd a miniszterelnöki széket, a Meloni-stratégiát követi majd: középre húz és megpróbál Nyugat felé mosolygós képet eladni.”¹⁵

A Szlovák Külpolitikai Társaság elemzésében három lehetséges forgatókönyvet vázolt fel: 1. Fico mint megbízható csapattag (marad a korábbi Fico-kormányokra jellemző külpolitika, vagyis támogatni fogja az Oroszország elleni szankciókat, Ukrajna EU-csatlakozását – erre akkor lehet esély, ha Nyugat-barát pártokkal alakít kormányt, ideértve akár a Hlas-SD-t is); 2. Fico mint elszigetelt remete (ez a keményvonalas külpolitikai irányváltás forgatókönyve, amire akkor kerülne sor, ha Fico a szélsőjobbboldali pártokkal tudna kormányt alakítani); vagy 3. Fico mint kiszámíthatatlan játékos (az első kettő kombinációja – habár formálisan Fico támogatná akár Ukrajna EU-tagságát vagy a fegyverszállításokat, kommunikációjában ettől eltérő üzeneteket közvetítene a szlovák választópolgároknak).¹⁶ A társaság nem bocsátkozik jóslatokba az egyes forgatókönyvek esélyeit illetően, azonban figyelemmel a politikai széttöredezettségre és a kormányalakítás fent ismertetett várható nehézségeire, jó esély mutatkozik arra, hogy az utóbbi fog érvényesülni.

2023. szeptember 19.

Felhasznált irodalom

ABLONCZY Bálint (2023): „Pincébe kellene zárni a magyar pártvezetőket” – Csáky Pál Szlovákia új kormányfőjéről, kisebbségpolitikáról. *Valaszonline.hu*, 2023. május 16. Online: www.valaszonline.hu/2023/05/16/szlovakia-magyar-sag-eu-neppart-fico-csaky-pal-interju/
GÖRFÖL Zoltán (2023): Fico: Meg kell őrizni Szlovákia külpolitikai irányultságát. *Patria24.rtvs.sk*, 2023. augusztus 22. Online: <https://patria24.rtvs.sk/2023/08/22/fico-meg-kell-orizni-szlovakia-kulpolitikai-iranyultsagat/>

¹⁴ KOMJÁTHY 2023.

¹⁵ ABLONCZY 2023.

¹⁶ SFPA [é. n.].

- Infostart (2018): Lemondott Robert Fico. *Infostart.hu*, 2018. március 15. Online: <https://infostart.hu/kulfold/2018/03/15/lemondott-robert-fico>
- KISS Balázs (2023): Robert Fico: az EU- és NATO-tagság Szlovákia lételeme, de... *Infostart.hu*, 2023. szeptember 13. Online: <https://infostart.hu/tudositoink/2023/09/13/robert-fico-az-eu-es-nato-tagsag-szlovakia-leteleme-de>
- KOLLAI István (2005): Kötöttségek és lehetőségek a szlovák Európa-politikában 1993–2004. *Külügyi Szemle*, 4(1–2), 157–181. Online: https://kki.hu/assets/upload/KULUGY_KulugyiSzemle_2005__1-2kollai.pdf
- KOMJÁTHY Lóránt (2023): Úgy tűnik, ez eldőlt: Sem a Magyar Fórum, sem a Demokrati nem terveznek visszalépni. *Körkép.sk*, 2023. szeptember 17. Online: <https://korkep.sk/cikkek/politika/2023/09/17/ugy-tunik-ez-eldolt-sem-a-magyar-forum-sem-a-demokrati-nem-terveznek-visszalepni/>
- Körkép (2020): Focus felmérés: Pellegrini átvette a vezetést. Az MKP és a Most továbbra is a vert mezőnyben, az Összefogás szinte mérhetetlen. *Körkép.sk*, 2018. október 18. Online: <https://korkep.sk/cikkek/belfold/2020/10/18/focus-felmeres-pellegrini-atvette-a-vezetest-az-mkp-es-a-most-tovabbra-is-a-vert-mezonyben-az-osszefogas-szinte-merhetetlen>
- Ma7 (2023): Magyar képviselő: a Focusnál is egyedül a Szövetségnek van esélye parlamentbe jutni. *Ma7.sk*, 2023. szeptember 17. Online: <https://ma7.sk/aktualis/magyar-kepiselet-a-focusnal-egyedul-a-szovetsegnek-van-eselye-parlamentbe-jutni>
- MTI (2023): Robert Fico leállítaná az Ukrajnának szánt szlovák fegyverszállításokat. *Vg.hu*, 2023. február 10. Online: www.vg.hu/kozelet/2023/02/robert-fico-leallitana-az-ukrajnának-szant-szlovak-fegyverszallitasokat
- NAGY Roland (2023): Továbbra is töretlen a Smer népszerűsége. *Ujszo.com*, 2023. május 24. Online: <https://uj szo.com/kozelet/tovabbra-is-toretlen-a-smer-nepszerusege>
- Politico (2023): *Slovakia – 2023 General Election*. Online: www.politico.eu/europe-poll-of-polls/slovakia/
- POMICHAL Krisztián (2022): Mit úszott meg Robert Fico és mit nem? Büntetőjogi kérdezz-felelek az év egyik legfontosabb botrányáról. *Ma7.sk*, 2023. május 6. Online: <https://ma7.sk/aktualis/mit-uszott-meg-robert-fico-es-mit-nem-buntetojogi-kerdezz-felelek-az-ev-egyik-legfontosabb>
- SFPA [é. n.]: *Zahraničná politika Slovenska po voľbách pohľadom SFPA. Tri scenáre*. Online: www.sfpa.sk/wp-content/uploads/2021/08/ZP-Slovenska-po-volbach.pdf
- TÁRNOK Balázs (2022): Szlovák kormányválság: jön az utolsó felvonás? *Ludovika.hu*, 2022. december 14. Online: www.ludovika.hu/blogok/ot-perc-europa-blog/2022/12/14/szlovak-kormanyvalsag-jon-az-utolso-felvonas/
- TÁRNOK, Balázs (2023): The West Can't Ignore Slovakia's Election. *Foreignpolicy.com*, 2023. július 18. Online: <https://foreignpolicy.com/2023/07/18/slovakia-elections-fico-russia-ukraine-war-propaganda/>
- TASR (2022): Fico: Čaputová elsősorban amerikai ügynök. *Ma7.sk*, 2022. április 25. Online: <https://ma7.sk/aktualis/fico-caputova-elsosorban-amerikai-ugynok>
- TASR (2023): Pellegrini Szlovákia leendő miniszterelnöke? A Hlas elnöke akkor is vezetni szeretné az országot, ha pártja nem nyeri meg a választásokat. *Parameter.sk*, 2023. szeptember 17. Online: <https://parameter.sk/pellegrini-szlovakia-leendo-miniszterelnoke-hlas-elnoke-akkor-vezetni-szeretne-az-orszagot-ha-partja>
- UHLÁRIK, Jozef (2023): VIDEO Fico ozrejmil program Smeru pre vnútro a bezpečnosť: Ochránime národnosť a záujmy! *Ereport.sk*, 2023. szeptember 12. Online: <https://ereport.sk/fico-ozrejmil-program-smeru/>